

Woj. koszalińskie

SENAT

GABRIELA CWOJDZIŃSKA

JERZY MADEJ

SEJM

Okręg 46
FRANCISZEK SAK
mandat nr 183

Okręg nr 47
BOGUSŁAW PAŁKA
mandat nr 186

*Wojewódzki
Komitet
Obywatelski
„Solidarność”
w Koszalinie
1989*

Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Oddział w Szczecinie

Szczecin 2019

*Wojewódzki
Komitet
Obywatelski
„Solidarność”
w Koszalinie
1989*

Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Oddział w Szczecinie

Szczecin 2019

Tekst:

Przemysław Benken

Korekta:

Ewa Pankanin

Projekt graficzny i skład:

Stilus Rajmund Dopierała

Druk:

Media Brothers

Ikonografia:

Archiwum Państwowe w Koszalinie

Muzeum w Koszalinie

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

Zbiory Jerzego Madeja

Zdjęcie na okładce i stronie tytułowej:

Wiec wyborczy w koszalińskim amfiteatrze. Na zdjęciu od lewej

Jerzy Madej, Gabriela Cwojdzńska oraz Franciszek Sak

(Ze zbiorów Jerzego Madeja)

Na odwrocie okładki:

Podpisy kandydatów WKO

(Archiwum Państwowe w Koszalinie, materiały Jerzego Madeja)

© Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Oddział w Szczecinie

Szczecin 2019

Przemówienie Jerzego Madeja na wiecu wyborczym 25 maja 1989 r.
(Ze zbiorów Jerzego Madeja)

Uwarunkowania

Postępująca dekompozycja komunistycznego systemu władzy w Polsce pod koniec lat osiemdziesiątych, związana z niemożnością wyjścia z permanentnego kryzysu ekonomiczno-politycznego, jak również z dynamicznymi zmianami zachodzącymi w międzynarodowych stosunkach politycznych, dała środowiskom opozycyjnym nadzieję na stopniową poprawę warunków życia społeczno-politycznego w Polsce.

W grudniu 1988 r. powstał Komitet Obywatelski przy przewodniczącym Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Lechu Wałęsie, który stanowił zaplecze związku podczas negocjacji z przedstawicielami Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (tzw. Okrągły Stół) rozpoczętych 6 lutego 1989 r. Najważniejsze ustalenia, jakie w ich toku poczyniono (oprócz ponownej legalizacji „Solidarności”, która nastąpiła 17 kwietnia), były związane z kwestią

przedterminowych wyborów do parlamentu w czerwcu 1989 r. Zgodzono się, by w wyborach do Sejmu 65 proc. miejsc (299 mandatów) zagwarantować członkom PZPR oraz podporządkowanym jej Zjednoczonemu Stronnictwu Ludowemu i Stronnictwu Demokratycznemu, jak również kontrolowanemu przez komunistów organizacjom katolickim (PAX, Unia Chrześcijańsko-Społeczna, Polski Związek Katolicko-Społeczny). O pozostałe 35 proc. miejsc w ławach poselskich (161 mandatów) walczyć mieli kandydaci „bezpartyjni”. Wybory do Senatu, przywróconego na mocy uchwalonej 7 kwietnia 1989 r. ustawy o zmianie konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, miały być w całości wolne, co w kontekście tego, iż *vetu* Senatu mogło zostać odrzucone przez Sejm większością najmniej 2/3 głosów, dawało opozycji szansę zrównoważenia w ten sposób dominacji komunistów w Sejmie. Wprawdzie stosunkowo szerokie uprawnienia otrzymał prezydent (urząd ten przywrócono 7 kwietnia), na którego typowano Wojciecha Jaruzelskiego, jednakże częściowo wolne wybory, chociaż nieakceptowane przez wszystkie środowiska opozycyjne, odbierano jako milowy krok na drodze do odebrania komunistom władzy w kolejnych wyborach, planowanych na 1993 r., które miały być już całkowicie wolne.

Porozumienia zawarte przy Okrągłym Stole (obradę zakończono 5 kwietnia) zaktywizowały członków „Solidarności” w kraju, w tym w województwie koszalińskim, do działań na rzecz odbudowy struktur związkowych i przygotowań do czerwcowych wyborów. Biorąc pod uwagę specyfikę wspomnianego województwa i podziały w środowisku lokalnej opozycji, nie było to zadanie łatwe. Działania członków „Solidarności” były również bacznie obserwowane przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa, m.in. w ramach prowadzonej przez Wydział III Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Koszalinie sprawy obiektowej o kryptonimie „Parawan”.

Początki

11 lutego, z inicjatywy przewodniczącego Zarządu Regionu Pobrzeże Pawła Michalaka, w sali konferencyjnej Katedralnego Domu Parafialnego w Koszalinie doszło do spotkania z udziałem członków ZR, osób reprezentujących region na I Krajowym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność” w 1981 r., członków Regionalnej Komisji Rewizyjnej, przedstawicieli Międzyregionalnej Komisji Koordynacyjnej „Solidarność” Pomorza Środkowego Koszalin–Słupsk (powołanej do życia w sierpniu 1987 r.), osób związanych z miejscowym Klubem Inteligencji Katolickiej oraz byłych więźniów politycznych i internowanych. Zebrani omówili sytuację w kraju i regionie, po czym przygotowali oświadczenie, w którym wyrazili poparcie dla Lecha Wałęsy i jego związkowych współpracowników uczestniczących w obradach Okrągłego Stołu oraz uznali legalizację działalności „Solidarności” za podstawowy warunek porozumienia z władzami, deklarując jednocześnie gotowość do dalszej pracy na rzecz związku.

Aktywność poszczególnych grup opozycyjnych na terenie województwa, pomimo podejmowanych działań integracyjnych, nie była jednolita, co utrudniało odbudowę lokalnych struktur „Solidarności”. Osoby związane z MKK 25 lutego powołały do życia Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” Pomorza Środkowego, na którego czele stanął Edward Müller, a wiceprzewodniczącym został Tadeusz Wołyniec. 8 kwietnia natomiast utworzony został Wojewódzki Komitet Obywatelski „Solidarność” w Koszalinie z przewodniczącym dr. hab. Jerzym Madejem, dziekanem Wydziału Inżynierii Łądowej i Sanitarnej Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Koszalinie. Dokument założycielski WKO podpisało 29 osób, do których po 8 kwietnia dołączyło jeszcze szesnaście kolejnych. Komitet składał się głównie z członków „Solidarności” aktywnych

Lista sygnatariuszy oświadczenia z 8 kwietnia 1989 r. podpisanego na Zgromadzeniu Założycielskim WKO 8 kwietnia 1989 r. (Archiwum Państwowe w Koszalinie)

- 2 -

17.	Pietkiewicz Waldemar	Koszalin	4.1.1.
18.	Piotrowski Jacek	Szczecinek	KPolska
19.	Romanowski Wiesław	Koszalin	Woj. Pom.
20.	Rybicki Wiesław	Koszalin	
21.	Sak Franciszek	Koszalin	
22.	Słowik Wojciech	Koszalin	
23.	Sokołowski Stanisław	Koszalin	
24.	Songajło Alojzy	Koszalin	
25.	Tabisz Roman	Koszalin	
26.	Troiński Antoni	Szczecinek	
27.	Uptas Wiesław	Kotobrzeg	A. Poleski
28.	Werner Edmund	Koszalin	
29.	Wujek Zygmunt	Koszalin	

Lista uczestników Zgromadzenia Założycielskiego
WOJEWÓDZKI KOMITET OBYWATELSKI „SOLIDARNOŚĆ w Koszalinie
którzy podpisali Oświadczenie z dnia 8 kwietnia 1989r.

Lp.	Nazwisko i Imię	Adres	Podpis
1.	Bielliński Klemens	Koszalin	
2.	Biedkowski Henryk	Kotobrzeg	
3.	Ciesielski Andrzej	Koszalin	
4.	Dziarnowski Marian	Koszalin	
5.	Gabriel Wojciech	Bonin	
6.	Górecki Zbysław	Dartowo	
7.	Górecka Janina	Dartowo	
8.	Groszyk Tadeusz	Szczecinek	
9.	Janusz Ryszard Adam	Koszalin	
10.	Jęczkowski Leszek	Koszalin	
11.	Kemiński Ryszard	Białogard	
12.	Kowalska Ewa	Koszalin	
13.	Madej Jerzy	Koszalin	
14.	Michalak Paweł	Koszalin	
15.	Pawłowski Piotr	Kotobrzeg	
16.	Pelcar Ryszard	Koszalin	

w okresie legalnej działalności związku (lata 1980–1981), osób związanych z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów oraz członków KIK z Koszalina i Szczecinka. Miało to wkrótce doprowadzić do ostrego sporu z TZR, gdzie prym wiodły osoby prowadzące działalność w tzw. podziemiu, czyli po wprowadzeniu przez władze stanu wojennego i delegalizacji „Solidarności”.

Głównym zadaniem, jakie postawił sobie do wykonania WKO, było przygotowanie środowisk opozycyjnych do udziału w czerwcowych wyborach, w tym m.in. wytypowanie najlepszych kandydatów na posłów i senatorów, a także prowadzenie, we współpracy z Komitetem Obywatelskim „Solidarność” w Warszawie, kampanii wyborczej. Jak zapisano w oświadczeniu WKO z 8 kwietnia: „[...] działalność naszą podejmujemy będąc świadomi tego, że wiele może nas dzielić, ale niepodważalnie łączy nas troska o odpowiedzialny wysiłek na rzecz wydobycia kraju z głębokiego kryzysu i świadomość organizowania pracy nad pełną realizacją reformy i demokracji w ojczyźnie”.

11 kwietnia sześciuosobowa delegacja WKO udała się do wojewody koszalińskiego, by poinformować go o powstaniu Komitetu i domagać się zapewnienia przez władze warunków do prowadzenia nieskrępowanej działalności na terenie całego województwa. Olbrzymie znaczenie miało pozyskanie lokalu i wyposażenie go w tak niezbędne środki techniczne, jak telefon, dalekopis, urządzenia poligraficzne itp. W wyniku spotkania z wojewodą ustalono, że WKO otrzyma do czasowej dyspozycji wyposażony w telefon i dalekopis lokal w Koszalinie przy ul. Kniewskiego 82.

15 kwietnia struktura WKO ostatecznie się ukształtowała. Zastępcami Jerzego Madeja zostali Franciszek Sak (od 1980 r. aktywny członek „Solidarności” i członek ZR „Pobrzeże”, a w 1989 r. także członek TZR) oraz Roman Tabisz – prezes koszalińskiego KIK. Ponadto w ramach Komitetu funkcjonowały cztery tzw. komisje wyborcze:

1) Biuro Spraw Finansowych (Rada Funduszu Wyborczego) z Marianem Dziarnowskim na czele; 2) Biuro Organizacyjne, którym kierował Ryszard Janas; 3) Komisja ds. Listy Kandydatów i Programu Wyborczego Pawła Michalaka; 4) Komisja Prasowa (ds. informacyjno-propagandowych), której przewodził Wiesław Romanowski (od 30 kwietnia pełnił on funkcję rzecznika prasowego Komitetu). Przewodniczący, jego zastępcy oraz osoby stojące na czele wspomnianych wyżej komisji tworzyli siedmioosobowe prezydium WKO.

Równoległe do kształtowania się Komitetu tworzyły się struktury terenowe – Miejskie Komitety Obywatelskie, powoływane kolejno w Szczecinku, Białogardzie, Kołobrzegu, Koszalinie, Świdwinie, Drawsku Pomorskim, Złocięcu, Połczynie-Zdroju oraz Darłowie. Tworzono również komitety na szczeblu gminnym. Jak stwierdzali następnie pracownicy koszalińskiego aparatu bezpieczeństwa: „Proces ten trwał ewolucyjnie praktycznie do dnia wyborów [...], ale przy znacznej pomocy duchowieństwa (zwłaszcza proboszczy wiejskich parafii)”.

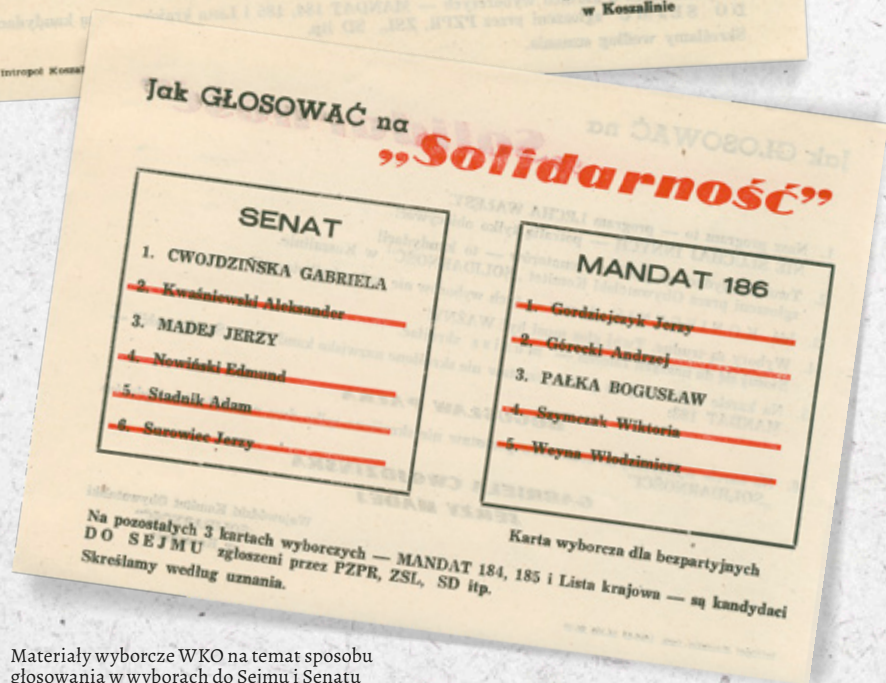
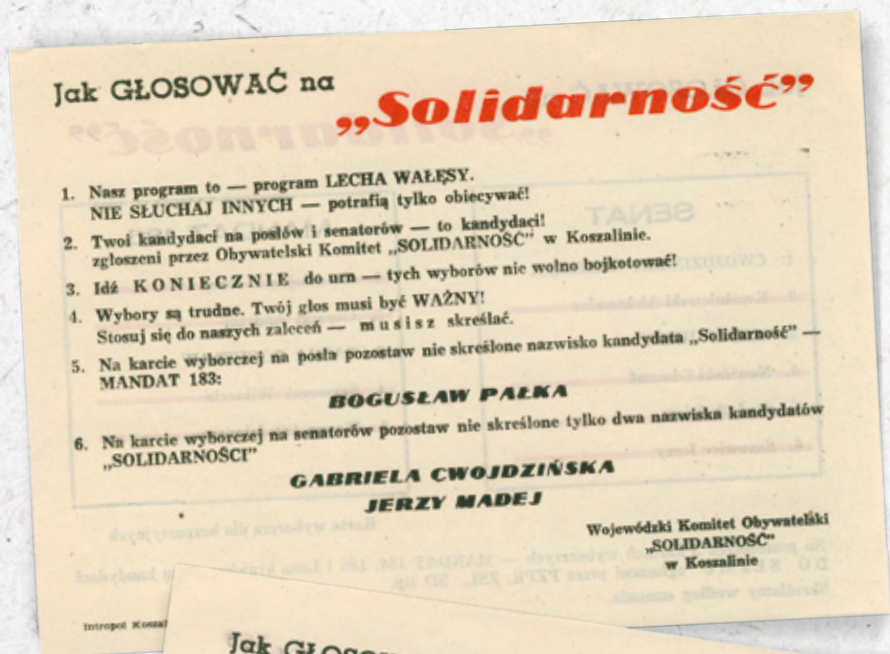
Konflikt wokół wyboru kandydatów do parlamentu

Zgodnie z Uchwałą Rady Państwa z 13 kwietnia 1989 r. województwo koszalińskie zostało podzielone na dwa okręgi wyborcze. Pierwszy z nich, nr 46, obejmował Kołobrzeg, Koszalin, Darłowo, Polanów, Sianów, Będzino, Biesiekierz, Dygowo, Gościno, Melechowo, Manowo, Mielno, Rymań, Siemyśl, Świeszyno i Ustronie Morskie. „Bezpartyjni” mogli w nim początkowo uzyskać maksymalnie dwa miejsca w Sejmie, jednak zgodnie z Uchwałą Rady Państwa z 21 kwietnia liczbę dostępnych im mandatów ograniczono do jednego. Okręg

nr 47 obejmował natomiast Białogard, Szczecinek, Barwice, Biały Bór, Bobolice, Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski, Karlinek, Połczyn-Zdrój, Świdwin, Złocieniec, Brzeźno, Grzmiąca, Ostrowice, Rębino, Silnowo, Sławoborze, Tychowo i Wierzchowo. Dla „bezpartyjnych” przewidziano możliwość zdobycia w nim maksymalnie jednego mandatu do Sejmu. Ponadto województwo miało być reprezentowane przez dwóch senatorów.

Zgodnie z nową ordynacją wyborczą wybór posła lub senatora wymagał uzyskania przez kandydata bezwzględnej większości głosów, a biorąc pod uwagę nieograniczoną liczbę kandydatów, mogło się to okazać niemożliwe. Z tego względu wybory miały się odbyć w dwóch turach (4 i 18 czerwca), przy czym w ostatniej turze mieli rywalizować dwaj kandydaci z największą liczbą głosów. Głosowanie odbywało się poprzez skreślanie nazwisk umieszczonych na karcie wyborczej, aby pozostawić jednego (w przypadku posła) lub dwóch (w przypadku senatorów) kandydatów, których wyborca chciał obdarzyć swoim poparciem.

Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami KO w Warszawie zdecydowano się, w celu uniknięcia rozpraszania głosów wyborców, by o każdy możliwy do zdobycia mandat ubiegał się jeden kandydat „Solidarności”. Na posiedzeniu WKO 17 kwietnia uczestniczący w nim przedstawiciel Komisji Organizacyjnej KO Andrzej Wielowieyski zaproponował, także i w tym wypadku zgodnie z wytycznymi KO, by WKO przekazał po jednym mandacie do Sejmu i Senatu kandydatom z krajowej listy opozycyjnej (mieli je otrzymać odpowiednio Andrzej Malanowski i Tadeusz de Virion). Propozycja ta została zaakceptowana po długiej dyskusji, aczkolwiek wspomniana wyżej Uchwała Rady Państwa z 21 kwietnia, zmniejszająca liczbę mandatów poselskich dostępnych dla „bezpartyjnych” w okręgu nr 46, spowodowała, iż wprowadzono ją w życie jedynie w stosunku do wyborów do Senatu.

Materiały wyborcze WKO na temat sposobu głosowania w wyborach do Sejmu i Senatu (Archiwum Państwowe w Koszalinie, materiały Jerzego Madeja)

19 kwietnia na drugiego kandydata do Senatu zgłoszony został Jerzy Madej. W przypadku dwóch pozostałych wówczas do wskazania przez WKO kandydatów do Sejmu rozpatrywano ostatecznie trzy kandydatury: Gabrieli Cwojdzńskiej (działaczki katolickiej i opozycyjnej, przewodniczącej Biskupiego Komitetu Pomocy Społecznej), Ryszarda Janasa i Franciszka Saka. Zgłoszony przez ostatniego spośród wymienionych czwarty kandydat, Bogusław Pałka (przedstawiciel szczecineckiej „Solidarność” Rolników Indywidualnych i członek Tymczasowego Zarządu Wojewódzkiego „Solidarność” RI w Koszalinie), w trakcie dyskusji wycofał się z ubiegania o miejsce na liście wyborczej.

Po trwających kilka godzin prezentacjach i przesłuchaniach kandydatów postanowiono odłożyć rozstrzygnięcie sprawy na następne posiedzenie WKO. Uzyskana w ten sposób zwłokę zamierzano wykorzystać na zebranie opinii o kandydatach od Międzyzakładowych Komitetów Organizacyjnych „Solidarność” działających na terenie województwa.

21 kwietnia Paweł Michałak raz jeszcze przedstawił charakterystyki osób ubiegających się o możliwość kandydowania do parlamentu z ramienia WKO. W tajnym głosowaniu, które miało następnie miejsce, wzięło udział 35 osób. Kandydaci na posłów uzyskali następujące wyniki: Gabriela Cwojdzńska – 22 głosy, Antoni Troiński (prezes KIK w Szczecinku, zaproponowany przez grupę roboczą tamtejszego Komitetu) – 29 głosów, Franciszek Sak – siedem głosów, Ryszard Janas – pięć głosów. Kandydaci na senatorów: Tadeusz de Virion – 33 głosy, Jerzy Madej – 25 głosów. W rezultacie kandydatami WKO do parlamentu zostali: Gabriela Cwojdzńska (okręg nr 46) i Antoni Troiński (okręg nr 47) – do Sejmu oraz Jerzy Madej i Tadeusz de Virion – do Senatu.

SENAT

JERZY MADEJ

lat 54, naukowiec, dziekan Wydziału Inżynierii Lądowej i Sanitarnej Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Koszalinie, członek NSZZ „Solidarność”, wybrany demokratycznie prorektorem d/s studenckich w 1981 r., odwołany z tej funkcji w stanie wojennym, Przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „SOLIDARNOŚĆ” w Koszalinie.

Wojewódzki Komitet Obywatelski
„SOLIDARNOŚĆ”

Projekt, fot. Z. Pacholski

PZO Koszalin D-286 M-12 10.000

SENAT

GABRIELA CWOJDZIŃSKA

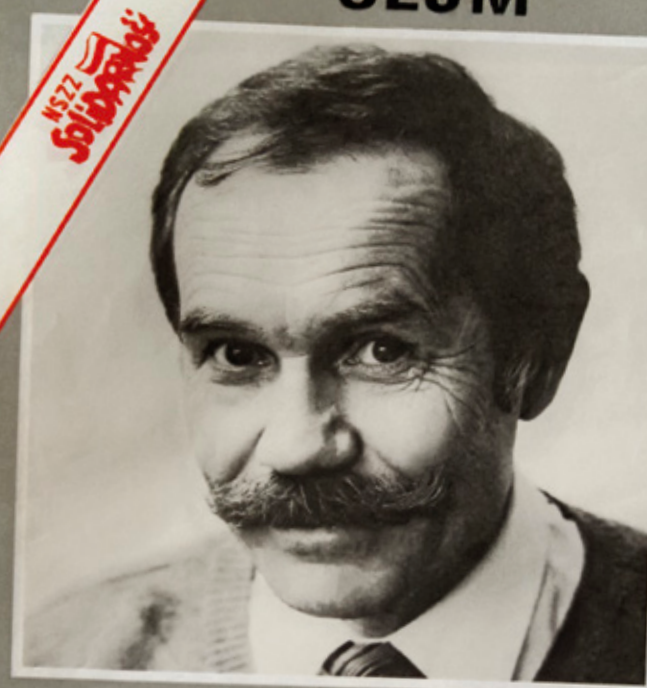
lat 61, muzykolog, nauczycielka w Seminarium Duchownym i Wyższej Szkole Pedagogicznej, członek Komisji Oświaty i Kultury Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”, internowana w stanie wojennym i więziona, przewodnicząca Koszalińsko-Kołobrzeskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom, odznaczona przez Jana Pawła II Papieskim Orderem „PRO ECCLESIA ET PONTIFICE”.

Wojewódzki Komitet Obywatelski
„SOLIDARNOŚĆ”

Projekt, fot. Z. Pacholski

PZO Koszalin D-286 M-12 10.000

SEJM

FRANCISZEK SAK

lat 49, inżynier elektryk, właściciel elektrowni wodnej w Koszalinie, przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Biurze Projektów „Poleport”, członek Zarządu Regionu „POBRZEŻE”, działał nieprzerwanie w strukturach podziemnych „S”, wielokrotnie zatrzymywany, członek Tymczasowego Zarządu Regionu „Pomorze Środkowe” Koszalin — Słupsk, sygnatariusz legalizacji NSZZ „Solidarność” z woj. koszalińskiego.

Wojewódzki Komitet Obywatelski
„SOLIDARNOŚĆ”

Projekt, fot. Z. Pacholski

PZO Koszalin D-286 M-12 10.000

Plakaty wyborcze Jerzego Madeja,
Gabrieli Cwojdzńskiej oraz
Franciszka Saka – kandydatów
WKO do Sejmu i Senatu
(Muzeum w Koszalinie)

Decyzje podjęte przez WKO odnośnie do kandydatów do parlamentu spotkały się z bardzo negatywną reakcją środowiska skupionego wokół TZR, popierającego Franciszka Saka i Bogusława Pałkę.

22 kwietnia TZR przesłał do KO w Warszawie pisemny protest wobec decyzji, jakie zapadły na zebraniu WKO. Stwierdzono w nim, iż w koszalińskim Komitecie dominują członkowie „Solidarności” aktywni w latach 1980–1981 i działacze KIK, przez co pomija się zasłużonych opozycjonistów pracujących na rzecz związku w tzw. podziemiu, czyli w latach 1982–1988 (w WKO znalazło się zaledwie osiem takich osób): „[...] nieczynna przez okres od 1982 r. do zebrania się Okrągłego Stołu grupa »Pobrzeże« ujawniła prawdziwy cel swego postępowania, tj. nie mając realnej możliwości prze-forsowania swoich kandydatów, utworzyli na bazie hermetycznej grupy KIK Komitet Obywatelski [...], aby doprowadzić do eliminacji kandydatów działającej »Solidarności«”. Członkowie TZR pisali, iż kandydatura Bogusława Pałki została utracona „w drodze manipulacji”, a także podkreślali, że szanse na elekcję części osób, wskazanych przez WKO wbrew opinii MKO, są znikome. Jako kandydatów do Sejmu TZR zaproponował Franciszka Saka i Bogusława Pałkę (w miejsce Ryszarda Janasa i Antoniego Troińskiego), zaś do Senatu – zamiast Jerzego Madeja, uznanego za zbyt słabo związanego z „Solidarnością” – proszono o wytypowanie kandydata przez Warszawę.

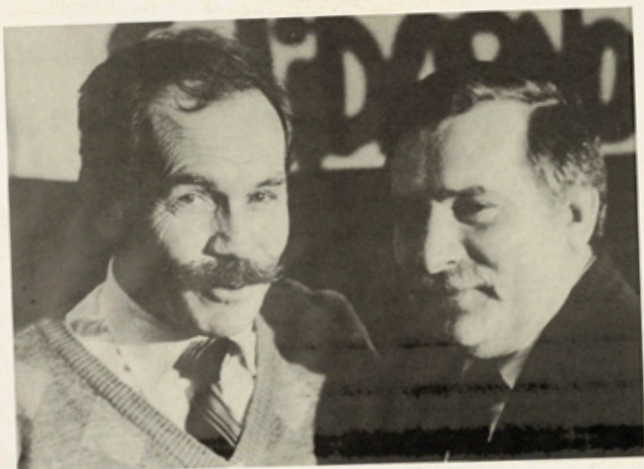
Członkowie TZR nie ograniczyli się do pisemnego protestu, lecz wysłali delegację do stolicy. 22 kwietnia została ona przyjęta przez Lecha Wałęsę, któremu towarzyszyli Andrzej Wielowieyski i inny członek Komisji Organizacyjnej KO – Jan Lityński, jak również przedstawiciele NSZZ „Solidarność” RI. W rezultacie spotkania Lech Wałęsa zdecydował się poprzeć kandydowanie do Sejmu Bogusława Pałki (okręg nr 47) i Franciszka Saka (okręg nr 46), do Senatu zaś – Gabrieli Cwojdzńskiej i Jerzego Madeja. Na liście kandydatów znalazły się więc dwie osoby wybrane pierwotnie przez WKO i dwie

zaproponowane przez TZR, co miało być pewną formą kompromisu między środowiskami opozycjonistów województwa.

Plakat wyborczy Jerzego Madeja, kandydata WKO do Senatu. Po prawej Lech Wałęsa (Muzeum w Koszalinie)

SOLIDARNOŚĆ

GŁOSUJ NA
FRANCISZKA SAKA
KANDYDATA DO SEJMU

LECH WAŁĘSA

WKO Koszalin 0-200 4-20 1988

Plakaty wyborcze Jerzego Madeja i Bogusława Pałki,
kandydatów WKO do Sejmu. Po prawej Lech Wałęsa
(Muzeum w Koszalinie)

SOLIDARNOŚĆ

GŁOSUJ NA
BOGUSŁAWA PAŁKĘ
KANDYDATA DO SEJMU

LECH WAŁĘSA

WKO Koszalin 0-200 4-20 1988

WKO „Solidarność” w Koszalinie

Chociaż nakreślony przez Lecha Wałęsę kształt listy wyborczej wychodził w znacznej mierze naprzeciw postulatom TZR, to jednak obecni w Warszawie przedstawiciele WKO (Paweł Michalak i Roman Tabisz) zdecydowali się ją przyjąć i wydali w tej sprawie 23 kwietnia wspólne oświadczenie z TZR. Dzień później Andrzej Wielowiejski wysłał do Koszalina teleks, w którym pisał m.in.: „Wyrażamy żal z powodu niemożności kandydowania p. Troińskiego ze Szczecinka z braku miejsc. Komisja Polityczna Komitetu Obywatelskiego i Lech Wałęsa stanęli w dn[ui] 22 kwietnia na stanowisku, że w wyborach powinni kandydować wiodący kandydaci struktur podziemnych »S« oraz chociaż jeden rolnik z »S« Rolników Indywidualnych, a więc Franciszek Sak i Bogusław Pałka”.

WKO oficjalnie zaakceptował decyzję Lecha Wałęsy na posiedzeniu 25 kwietnia i zadeklarował pełne poparcie dla osób wskazanych przez przywódcę „Solidarności”. Było to słuszne posunięcie, gdyż dalsze animozje na tym tle mogłyby się negatywnie przełożyć na rezultaty kampanii wyborczej, czego pierwsze symptomy zauważył naczelnik Wydziału III WUSW w Koszalinie w swoim meldunku do Warszawy z 18 maja: „Wojewódzki Komitet Obywatelski »S« w Koszalinie dopiero w dniu 25 kwietnia br. dokonał ostatecznego wyboru dwóch kandydatów do Sejmu i Senatu. [...] Wywołało to duże zamieszanie [...]. Zmiana kandydatów opóźniła wstępny etap kampanii wyborczej (druk charakterystyk kandydatów, terminarze spotkań z wyborcami), a przede wszystkim zbieranie podpisów wyborców na listach zgłoszeniowych”. Ostatecznie jednak kandydaci WKO zostali 8 maja (dwa dni przed upływem terminu) zgłoszeni do właściwych komisji wyborczych.

Rozstrzygnięcie przez Warszawę kwestii wyboru kandydatów do parlamentu miało służyć złagodzeniu sporu między opozycyjnymi strukturami, ułatwiając odbudowę lokalnych struktur „Solidarności”. Niemniej konfliktu, który mocno dał o sobie znać

podczas wyłaniania kandydatów do parlamentu, nie udało się całkowicie wygasić. 12 maja w Białogardzie powołano Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” Regionu Koszalińskiego z Klemensem Bielińskim na czele, którego zastępcami zostali Tadeusz Groszyk i Tadeusz Wołyniec (następnego dnia TZR Pomorza Środkowego uległ rozwiązaniu). W nowym TZR nie znalazł się nikt z kierownictwa Komitetu, a powołany 12 maja Koszaliński Komitet Obywatelski z Urszulą Kostuch – przewodniczącą, chociaż działał w ramach WKO (jako grupa robocza), podkreślał swą odrębność.

Marek Kossakowski, pracownik Biura Wyborczego KO, pełniący funkcję łącznika między WKO a Warszawą, po tym, jak po raz pierwszy wziął udział w posiedzeniu Komitetu 27 kwietnia, dzień później przesłał do stolicy sprawozdanie, którego treść nie była zbyt optymistyczna: „Wywodzące się jeszcze z lat [19]80–[19]81 i stanu wojennego animozje między różnymi grupami działaczy są wyraźnie zauważalne w komitecie wyborczym. Osoby biorące udział w jego pracach deklarują chęć zawieszenia sporów na czas wyborów, nie można jednak wykluczyć, że konflikty utrudnią prowadzenie kampanii. Jeśli dodać do tego ogólną słabość »Solidarności« w Regionie, należy przypuścić, że potrzebna będzie pomoc i współpraca ze strony Warszawy, prowadzona jednak tak, by nie pogłębiać istniejących sporów”. Kossakowski zwracał także uwagę na trudności w bieżącym funkcjonowaniu WKO, wynikające m.in. z braku urządzeń poligraficznych, słabego kontaktu z kandydatami, jak również nieobecności w pierwszej fazie kampanii wyborczej Gabrieli Cwojdziańskiej, która do połowy maja miała przebywać na leczeniu we Włoszech. Kossakowski w imieniu Komitetu prosił też Warszawę o przysłanie sprzętu nagłaśniającego na potrzeby planowanych spotkań wyborczych, jak również o zorganizowanie udziału w nich znanych osób, by zwiększyć ich atrakcyjność dla wyborców.

Sukces „Solidarności” w wyborach w województwie koszalińskim nie wydawał się w tym momencie przesądzony, tym bardziej że lokalne struktury PZPR działania przedwyborcze rozpoczęły już miesiąc przed końcem obrad Okrągłego Stołu.

Kampania

Inauguracja kampanii wyborczej miała miejsce 11 maja, gdy kandydaci WKO złożyli wizytę u ordynariusza Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, biskupa Ignacego Jeża, który udzielił im swego błogosławieństwa. Jeszcze tego samego dnia odbyły się pierwsze spotkania z robotnikami Zakładów Przemysłu Elektronicznego „Kaziel” w Koszalinie, jak również z mieszkańcami Gardna i Szczeglina.

Kandydaci Komitetu do 4 czerwca utrzymywali wysokie tempo działań kampanijnych, w czym byli wydatnie wspierani także przez ogniwa terenowe WKO, które zapewniły im m.in. transport samochodowy, aparaturę nagłaśniającą, obsługę informacyjną, techniczną oraz porządkową. Zamierzano przeprowadzić maksymalną liczbę spotkań i dotrzeć do możliwie największej liczby wyborców. Działania kandydatów Komitetu, nastawione na bezpośredni kontakt z wyborcami, wynikały z dominacji ich konkurentów w państwowych środkach masowego przekazu. Ich skuteczność byłaby jednak poważnie ograniczona, gdyby nie szereg oddolnych inicjatyw i olbrzymie zaangażowanie wielu zwykłych członków „Solidarności” i jej sympatyków. Z punktu widzenia naczelnika Wydziału III WUSW w Koszalinie pierwszy etap kampanii przedstawiał się następująco:

„Wszystkim spotkaniom kandydatów WKO »S« towarzyszyła zmasowana akcja propagandowa, którą zapoczątkowała sprzedaż tzw. cegiełek na fundusz wyborczy [...]”

Zbieranie środków na Fundusz Wyborczy WKO (Archiwum Państwowe w Koszalinie, materiały Jerzego Madeja)

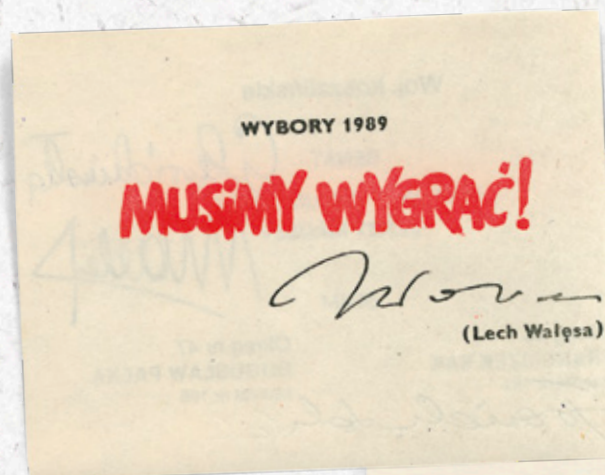
„Cegiełki” emitowane przez WKO na potrzeby Funduszu Wyborczego (Archiwum Państwowe w Koszalinie, materiały Jerzego Madeja)

Na uwagę zasługuje fakt, że już 26 kwietnia br. (dzień po ustaleniu kandydatów!) rozpoczęto druk list swoich kandydatów do parlamentu, które rozprowadzono w koszalińskich zakładach pracy, przed katedrą oraz dostarczano bezpośrednio do mieszkań i klatek schodowych. Pozostałe plakaty, ulotki (w tym odezwa Lecha Wałęsy) gotowe były w pierwszych dniach maja br. w dużych nakładach i sukcesywnie je dodrukowywano. Równocześnie WKO »S« uzyskał zgodę prezesów W[ojewódzkiego] P[rzedsiębiorstwa] H[andlu] W[ewnętrznego] i P[owszechnej] S[półdzielni] S[pożywców] »Społem« na wykorzystanie witryn ich placówek do wyklejania własnej propagandy. Kolportażem plakatów i innych form propagandy wizualnej zajmowała się specjalnie utworzona grupa młodzieży w wieku siedemnastu–trzydziestu lat, rekrutująca się głównie ze środowiska robotniczego. Zostali oni wyposażeni przez WKO »S« w legitymacje, znaczki »S« oraz biało-czerwone opaski. Oprócz tej grupy doraźnie wykorzystywano także inne osoby (także dzieci), [...] do kolportażu pojawiających się coraz liczniej różnorodnych ulotek powielaczowych i innych”.

Kolportaż ulotek podczas wiecu wyborczego
(Ze zbiorów Jerzego Madeja)

Apel Lecha Wałęsy do wyborców o udział w wyborach do Sejmu i Senatu w 1989 r.
(Archiwum Państwowe w Koszalinie, materiały Jerzego Madeja)

Mili Państwo! Drogi Wyborco!

Zwracam się z osobistym, serdecznym apelem o udział w wyborach i o oddanie głosów na kandydatów Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”.

Proszę o to nie dla siebie, nie dla „Solidarności” — dla Polski. Dla naszego lepszego dziś i jutra.

Nie mówię, że inni kandydaci są gorsi od naszych, ale wiem, że jeśli chcemy teraz osiągnąć to wszystko, co możliwe, to musimy działać wspólnie: my — w dniu wyborów, a wybrani przez nas ludzie — przez cztery lata w Sejmie i Senacie.

Każdy, kto nie idzie do wyborów, zmniejsza szanse naszego zwycięstwa — a przecież musimy zwyciężyć.

Uczestnicząc w wyborach, głosując na naszych kandydatów opowiadamy się za zmianą w spokoju. Opowiadamy się za tym, aby Polska stała się krajem dobrze rządzonym, krajem, w którym daje się żyć. I chce się żyć.

Powtórzę to, co powtarzam od początku kampanii wyborczej — to nie jest jeszcze wolność i demokracja, ale to jest ważny krok na drodze do wolnej, demokratycznej, gospodarnej Polski.

Zaufajcie mi, wybierzcie kandydatów, których popieram — kandydatów Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”, ludzi, którzy potrafią pracować.

Na takich postawiłem.

Lech Wałęsa

Gdańsk, maj 1989

Lech Wałęsa

Dążąc do przełamania monopolu konkurentów w państwowych środkach masowego przekazu, WKO nawiązał kontakt z Rozgłośnią Polskiego Radia i Telewizji w Szczecinie oraz Rozgłośnią Polskiego Radia w Koszalinie i od 10 maja emitował własne bloki programowe w ramach lokalnych audycji, przygotowywane przez Wiesława Romanowskiego. Programy telewizyjne dotyczące Komitetu przygotowywali natomiast szczecińscy dziennikarze: Monika Szwaja, Jacek Kamiński oraz Władysław Daniszewski, którym pomagał zespół redakcyjny lokalnej „Gazety Wyborczej” pod kierownictwem Romanowskiego. Przedstawiciele WKO (Ryszard Janas, Marian Rogowski, Franciszek Sak) udzielili także wywiadów redaktorom Radia Wolna Europa (Jan Minkiewicz z Amsterdamu i Tomasz Wróblewski z Waszyngtonu) dotyczących przebiegu kampanii wyborczej, utrudnień ze strony władz, stanu zorganizowania zakładowych ogniw NSZZ „Solidarność” na terenie województwa itp.

Niemalą rolę dla dynamiki działań kandydatów WKO odgrywała pomoc ze strony Biura Wyborczego KO w Warszawie. Do pracy w Koszalinie oddelegowano redaktora tygodnika „Wiadomości” Jerzego Jachowicza. W działaniu na rzecz Komitetu wyróżniał się też Marek Kossakowski, który przekazywał drukowane w stolicy materiały (dwukrotnie przywiózł do Koszalina znaczne ilości ulotek i innych materiałów), zapewniał stały dopływ informacji oraz pośredniczył w sprawach organizacyjnych. Co godne uwagi Kossakowski z biegiem czasu coraz pozytywniej oceniał postawę opozycyjnych środowisk województwa koszalińskiego, weryfikując swoje wcześniejsze obawy odnośnie do przebiegu kampanii wyborczej i 14 maja pisał do Warszawy: „Przygotowania do wyborów podejmowane są ze znacznie większą energią, niż to obserwowałem poprzednio. Animozje między grupami działaczy nadal istnieją, ale wydają się znacznie stłumione. Mimo trudności (zrywanie plakatów, przetargi z władzami gdzie można wieszać, a gdzie nie) kampania »S« jest nieźle widoczna w Koszalinie i w miastach, w których tego dnia odbywały się wiece – Drawsko, Świdnik (przynajmniej w centrum). Plakatowane są zarówno materiały z Warszawy, jak i wydrukowane na miejscu (w dużym nakładzie, ze zdjęciami kandydatów i inne)”.

INFORMACJE

9.05 UKRYTYMIJĘ SIĘ PRZED WAM
TYKASIONEGO ZARZĄDU OSOBNIEU
NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”.

14.05 W KOSZALINIE ODBĘDZIE SIĘ
KRASOŁY, ZŁOŻE NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”
ZEFERENCJAM.

13-14.05 W OBRĘDZIE KOMPET
OBYWATELSKI „CZUMAMIE”
ORGANIZUJE NIEZŁYBODZĄ
WISZK, EKOLOGICZNA.

SERDECZNIE ZAPRASZAMY.

**TWOJ GŁOS NA
Solidarność
TO KROK DO
DEMOKRACJI.**

„BYJE SIĘ NAM CIĘZKO OD
POROZUMIENIEM OKRĄGIEGO STOLEU
NE PRZYBYŁO LUDZIOM ANI
PIENIEŻY, ANI CHLEBA, ALE
PRZYBYŁO TRÓDSKIE NADZIEI,
ZE BĘDZIE LEMPIEJ.”
LECH WAŁĘSA

**AUDYCJE RADIOWE WED -
SOLIDARNOŚCI W KOSZALINIE
Polskie Radio FM II**

11.05.89 r. godz. 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
13.05.89 r. godz. 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
15.05.89 r. godz. 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
17.05.89 r. godz. 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
19.05.89 r. godz. 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
22.05.89 r. godz. 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰

PROGRAMY TELEWIZJI POLSKIEJ
pod redakcją
KOMITETU OBYWATELSKIEGO

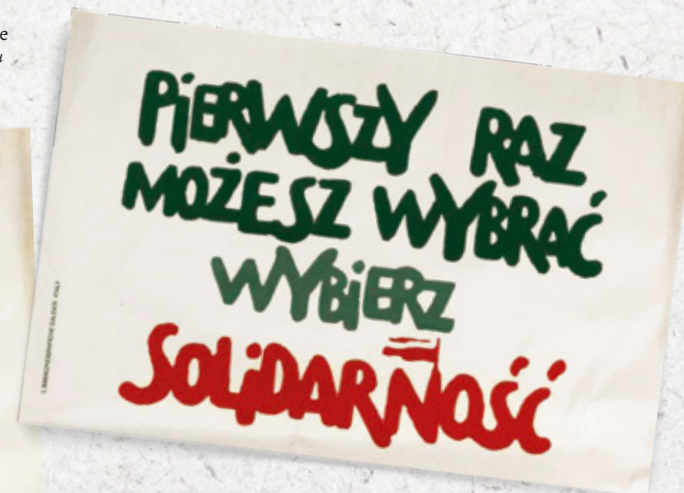
SOLIDARNOŚĆ

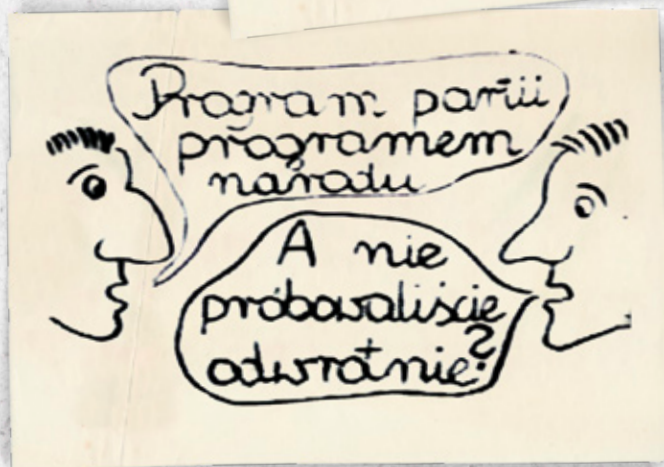
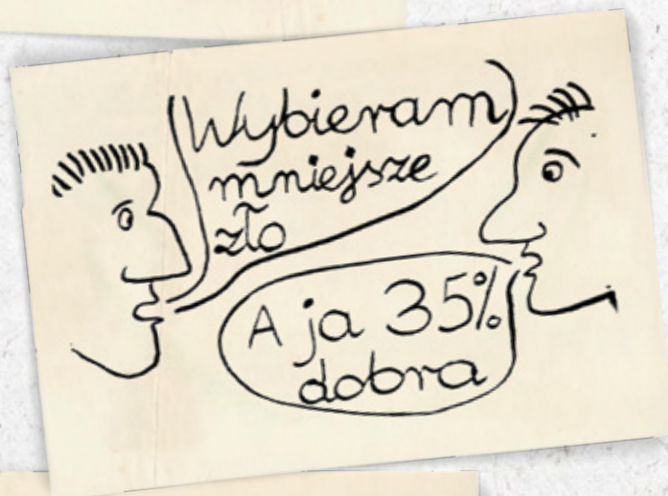
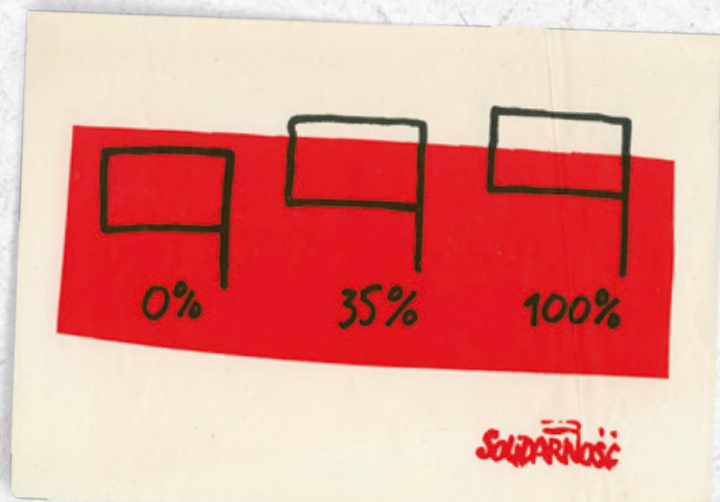
12-05	PIĄTEK	11 ⁰⁰ - 11 ⁰⁰	I
16-05	WTOREK	17 ³⁰ - 18 ⁰⁰	IV
24-05	ŚRODA	7 ³⁰ - 8 ⁰⁰	IV
26-05	PIĄTEK	11 ⁰⁰ - 11 ⁰⁰	I
30-05	WTOREK	17 ³⁰ - 18 ⁰⁰	IV

Zapraszamy!

Ulotka informująca o audycjach radiowych i telewizyjnych poświęconych programowi wyborczemu „Solidarność” (Archiwum Państwowe w Koszalinie, zbiory Gabrieli Cwojdzńskiej)

Plakaty wyborcze (Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej)

WKO **Solidarność**

SEJM
47/186
**Bogusław
Patka**

SENAT
**Gabriela
Gwojdzińska**
**Jerzy
Madej**

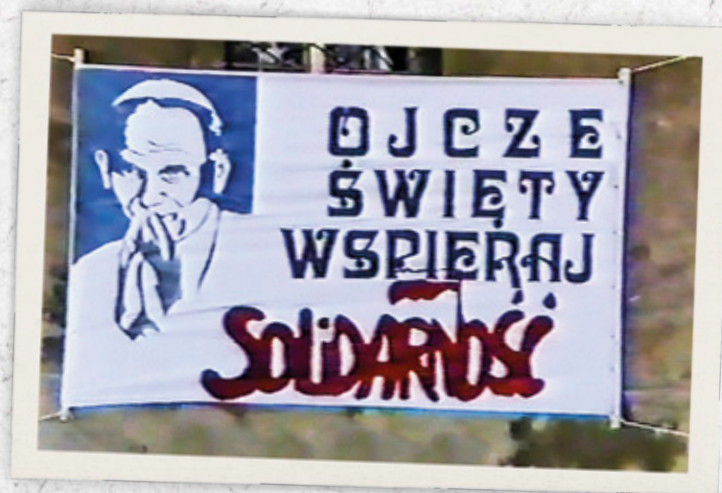
WYBORY '89

„INTROPOL” KOSZALIN M-12

Materiały propagandowe kolportowane podczas kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r. (Archiwum Państwowe w Koszalinie, Muzeum w Koszalinie)

WKO mógł również liczyć na wsparcie Kościoła katolickiego. Jak zapisano 30 maja w dokumencie sporządzonym przez pracowników koszalińskiego WUSW:

„W miarę zbliżania się terminu wyborów wzrasta ilość publicznych wystąpień kleru nawiązujących do tego wydarzenia. W dniu 28 maja br. w 28 przypadkach kazania zawierały odniesienia do problematyki społeczno-politycznej. Natomiast osiemnaście kazań dotyczyło spraw związanych z wyborami. Głoszone w sposób napastliwy, w swej treści zawierały one krytykę obecnych władz i partii, a także ustroju. Głoszący je księża nawoływali również do głosowania na kandydatów strony opozycyjno-solidarnościowej. W osiemnastu przypadkach stwierdzono również fakty kolportażu materiałów wyborczych agitujących za kandydatami »S«, rozprowadzanych w obrębie kościołów, a nawet w czasie zbierania tacy. Kandydaci [...] strony opozycyjno-solidarnościowej organizują także spotkania przedwyborcze w obiektach kościelnych i sakralnych, za zgodą administratorów parafii i wbrew zakazowi ordynariusza”.

Kościół mocno wspierał kandydatów ze środowiska „Solidarności” podczas kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu w 1989 r. – baner z wizerunkiem Ojca Świętego
(Ze zbiorów Jerzego Madeja)

Rosnące nadzieje społeczeństwa na lepsze jutro, związane z sukcesem „Solidarności”, kandydaci WKO starali się podtrzymywać i podsycać w trakcie spotkań wyborczych ze swoim udziałem. Wskazywali oni ponadto, że wybory w 1989 r. są tylko kolejnym etapem w procesie odsuwania komunistów od władzy w Polsce, którego zakończenie jest głównym, coraz bardziej realnym celem. Kandydaci Komitetu podkreślali, że wraz z końcem dominacji PZPR nastąpi stopniowa poprawa jakości życia obywateli, także w wymiarze ekonomicznym.

Relatywnie dobrze prowadzona kampania wyborcza WKO miała przypieczętować sukces „Solidarności”, która z biegiem czasu rozszerzała wpływy na obszarze województwa koszalińskiego. Dobrym tego wyznacznikiem był dynamiczny rozwój ogniw zakładowych w województwie – 30 kwietnia było ich 66 (5,2 tys. członków), pod koniec maja liczba ich wzrosła do 99 (10,5 tys. członków). W przedwyborczej ankiecie z pierwszej połowy maja, opublikowanej na łamach „Gazety Wyborczej”, znalazła się informacja, że na kandydatów WKO zamierzało zagłosować od 44 do 68 proc. osób deklarujących udział w wyborach, gdy tymczasem kandydaci PZPR mogli liczyć na jedynie od 7 do 22 proc. głosów. Choć aparat bezpieczeństwa poddawał te liczby w wątpliwość, to jednak komuniści zdawali sobie sprawę, że tracą inicjatywę.

Kampania wyborcza przebiegała w województwie koszalińskim relatywnie spokojnie, choć nie obeszło się bez incydentów, jak zniszczenie przez „nieznanych sprawców” w nocy z 18 na 19 maja szyldu Regionalnego Komitetu Obywatelskiego w Białogardzie. Na ogół ograniczano się do tzw. wojny plakatowej, polegającej na rozlepianiu materiałów wyborczych w miejscach na to nieprzeznaczonych, zaklejaniu lub niszczeniu w inny sposób plakatów kontrkandydatów, umieszczaniu na nich odręcznych dopisków lub – jak miało to miejsce np. w Darłowie – naklejaniu na materiałach kandydatów PZPR emblematów z czerwoną świnią.

Wiece wyborcze cieszyły się dużym zainteresowaniem wyborców
(Ze zbiorów Jerzego Madeja)

Wybory

4 czerwca miała miejsce pierwsza tura wyborów, która zakończyła się klęską PZPR w skali całego kraju. Województwo koszalińskie nie było wyjątkiem, aczkolwiek wyniki kandydatów „listy koalicyjnej” nie okazały się tutaj aż tak fatalne, jak w większości innych województw.

Do parlamentu dostali się w pierwszej turze wszyscy kandydaci WKO. Na Grażynę Cwojdziańską oddano 114 416 głosów (poparcie na poziomie 53,76 proc.), a na Jerzego Madeja 123 780 (58,17 proc.). Najlepszy wynik w wyborach do Senatu spośród kandydatów PZPR uzyskał prowadzący relatywnie sprawną i innowacyjną (na tle partyjnych towarzyszy) kampanię wyborczą Aleksander Kwaśniewski, który zebrał 81 823 głosy (38,5 proc.). W przypadku wyborów do Sejmu dysproporcje w poparciu dla kandydatów WKO i PZPR były jeszcze większe. Bogusław Pałka otrzymał 59,6 tys. głosów (65,8 proc.), zaś Franciszek Sak 68 840 (62,8 proc.). Frekwencja na terenie województwa 4 czerwca wyniosła 64,14 proc.

Pierwsza tura wyborów przebiegała bez większych incydentów, wyjąwszy sytuację w Szczecinku, gdzie osoby powiązane według funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa z tamtejszym MKO ustawiły przed osiemnastoma lokalami wyborczymi plansze z obraźliwymi hasłami wymierzonymi w kandydatów PZPR, które usunięto po interwencji dyrektora Wojewódzkiego Biura Wyborczego. Ponadto zwracano uwagę na „wrogie” wypowiedzi niektórych księży w trakcie nabożeństw, czego przykładem mógł być szyfrogram szefa RUSW Szczecinek do naczelnika Wydziału III WUSW w Koszalinie z 4 czerwca, w którym zapisano m.in.: „W ramach odbywania się mszy przedpołudniowych w kościołach rzymsko-katolickich stwierdzono dwa przypadki wypowiedzi duchownych nawiązujących

Kandydaci WKO uczestniczący w pierwszej turze wyborów do parlamentu 4 czerwca 1989 r.
(Ze zbiorów Jerzego Madeja)

do dzisiejszych wyborów do Sejmu i Senatu. Ksiądz Władysław Nowicki, proboszcz z kościoła w Barwicach, stwierdził m.in.: „Witam tych, którzy przyszli do naszego kościoła służbowo. Dzisiejsza msza odprawiana jest w intencji modlenia się o zmienienie ustroju w Polsce. Osobiście będę walczył z tym ustrojem. Jedną z form walki będzie to, że pójdę głosować i będę kreślił czerwonych pachółków. Jeżeli chcecie zmiany ustroju w tym kraju, musicie pójść w moje ślady”. W Połanowie i Gościnie księża również nawoływali do poparcia kandydatów WKO, a siostry zakonne z Bobolic instruowały starsze osoby, jak poprawnie oddać głos na osoby związane z „Solidarnością”.

Szok, spowodowany nieoczekiwaną dla komunistów skalą sukcesu osiągniętego przez „Solidarność” 4 czerwca, spowodował, iż nawet w dokumentacji aparatu bezpieczeństwa pojawiły się ostrzeżenia przed możliwą szybką dekompozycją systemu władzy. Przykładem mógł być szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Drawsku Pomorskim do naczelnika Wydziału III WUSW w Koszalinie z 6 czerwca, w którym pisano: „Podnosi się, iż faktycznie »Solidarność« ma w kraju szerokie rzesze sympatyków, którzy do wyborów w większości byli obojętni; jeżeli chodzi o sprawy związkowe, uważa się, iż korzystny wynik wyborów dla opozycji wpłynie na masowe rozszerzenie się szeregów ruchu związkowego [...], a tym samym na przybliżenie się części społeczeństwa, dotychczas nieaktywnej politycznie, do struktur politycznych »Solidarności«, bazujących dotychczas na Komitetach Obywatelskich. Może dojść, zdaniem komentujących, również do pomniejszenia się szeregów partyjnych, szczególnie w środowiskach typowo robotniczych. Opiniujący często stwierdzają, iż wynik wyborów, korzystny dla sił opozycyjno-solidarnościowych, jest odzwierciedleniem dążeń większości społeczeństwa do zmian, które faktycznie by w kraju zaszły, a nie jedynie, jak stwierdzono, programów ozdrowieńczo-reformatorskich”.

Warto dodać, że przed 4 czerwca badania sondażowe aktywu partyjnego wskazywały wprawdzie na to, że społeczeństwo województwa koszalińskiego nie jest w pełni zadowolone z poczynań władz, niemniej prognozowane wyniki były dalekie od klęski PZPR i jej sateelitów w pierwszej turze wyborów, a Aleksandrowi Kwaśniewskiemu dawano wręcz duże szanse na zdobycie mandatu senatora.

Po 4 czerwca ponownie dały o sobie znać rozbieżności między WKO a nowym TZR, tym razem na tle stosunku do drugiej tury wyborów zaplanowanej na 18 czerwca. Pierwsza ze struktur od 16 czerwca zalecała udział w wyborach i głosowanie na wskazanych przez siebie kandydatów „koalicyjnych” (Zbigniewa Puzewicza, Jana Wołosiaka i Piotra Rózanowskiego), druga przyjęła stanowisko, że zwolennicy „Solidarności” nie powinni uczestniczyć w drugiej turze, ponieważ uzyskali już swój cel. Wyborcza dogrywka, która z perspektywy opozycji nie miała już dużego znaczenia, przyciągnęła do urn tylko 28,39 proc. uprawnionych wyborców województwa koszalińskiego.

Jerzy Madej w geście zwycięstwa
w dniu wyborów. Koszalin 4 czerwca 1989 r.
(Ze zbiorów Jerzego Madeja)

Rozwiązanie WKO

Ostatnim znaczącym elementem działalności Komitetu były dwie imprezy artystyczne, w których wzięli udział reprezentujący województwo parlamentarzyści „Solidarności”. Zorganizowano je w amfiteatrach w Koszalinie (26 czerwca) oraz w Połczynie-Zdroju (dzień później). W części artystycznej wystąpili aktorzy z Bałtyckiego Teatru Dramatycznego w Koszalinie, a także z Warszawy, Katowic oraz Słupska.

Podsumowując swoje wypowiedzi z kampanii wyborczej, Gabriela Cwojdzńska stwierdziła w Połczynie-Zdroju: „Zbudowaliśmy wspólną siłę – »Solidarność« – której nie jest w stanie obalić żadna siła i tą siłą będziemy walczyć, niszcząc wszystko to, co było od lat plagą i oszustwem naszego narodu. Nasz naród był pod pręgierzem komunizmu, który w obecnej chwili drży w posadach i wkrótce runie. Nigdy więcej pod zaborem rosyjskim!” Wypowiedź ta charakteryzowała postawy wszystkich posłów i senatorów reprezentujących koszaliński WKO, którzy dawali temu wyraz podczas wieców i mityngów przedwyborczych, opowiadając się m.in. za reformami politycznymi opartymi na nauce społecznej Kościoła katolickiego i prowadzącymi do stworzenia w Polsce demokracji parlamentarnej. Ponadto wielokrotnie stwierdzali oni, iż należy rozliczyć PZPR za błędy popełnione w ciągu 44 lat istnienia PRL. Obiecywali, iż będą dążyć do zmiany relacji z Moskwą w kierunku pełnej samodzielności i suwerenności Warszawy. Popierali żądania odpolitycznienia i znacznej reedukacji stanów osobowych w resortach siłowych oraz wypowiadali się negatywnie na temat kandydatury Wojciecha Jaruzelskiego na urząd prezydenta PRL.

24 czerwca WKO podjął decyzję o likwidacji terenowych komitetów obywatelskich, realizując tym samym uchwałę KO, jak również

zapowiedział swoje rozwiązanie z końcem miesiąca. Ostatecznie Komitet zakończył działalność 3 lipca, przekazując zajmowany przez siebie lokal i użytkowany sprzęt do dyspozycji wojewody koszalińskiego. Warto w tym miejscu zacytować uchwałę WKO z 24 czerwca, która jest najlepszym podsumowaniem jego działalności:

„Po odniesionym sukcesie [wyborczym] możemy mieć satysfakcję z naszej pracy. Nasi przedstawiciele w Senacie: Gabriela Cwojdzńska i Jerzy Madej oraz w Sejmie: Bogusław Pałka i Franciszek Sak na drodze parlamentarnej będą walczyli o nowy kształt Polski. Składamy gorące podziękowanie wszystkim osobom, które współpracowały z Komitetem Obywatelskim »Solidarność«. Wyrażamy głęboką wdzięczność Kościołowi za duchowe wsparcie, a ks. Proboszczowi Kazimierzowi Bednarskiemu dziękujemy za udostępnianie pomieszczeń na obrady plenarne Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego »Solidarność«. Wybory stworzyły nową sytuację polityczną. Wierzymy, że tysiące ludzi, którzy zaangażowali się w oprawę wyborów, podejmą następne ważne zadania jak np. budowa autentycznego samorządu terytorialnego. Nie znaczy to, że nie będą potrzebne następne inicjatywy dla rozwiązania nabrzmiałych problemów kraju. Mamy swoich przedstawicieli w Senacie i Sejmie i oni winni inicjować następne poczynania obywatelskie, korzystając z wiedzy, doświadczeń i zaangażowania ludzi ujawnionych w czasie kampanii wyborczej”.

Zwycięstwo „Solidarności” województwa koszalińskiego, odniesione 4 czerwca, było niewątpliwie dziełem wszystkich związanych z nią osób, które – niezależnie od pewnych istniejących między nimi animozji – zaangażowały się we wspólną kampanię wyborczą. Był to sukces w pełni zasłużony, osiągnięty w niełatwych warunkach; sukces, na który złożyła się olbrzymia i pełna zaangażowania praca zarówno szeregowych członków i sympatyków „Solidarności”, jak i jej regionalnych liderów.

Aneks nr 1.

Lista uczestników Zgromadzenia Założycielskiego Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Koszalinie, którzy podpisali oświadczenie z 8 kwietnia 1989 r.

1. Bieliński Klemens – teletechnik, działacz „Solidarności” w koszalińskim węźle PKP, współorganizator Duszpasterstwa Kolejarzy w Koszalinie.
2. Bieńkowski Henryk – inżynier mechanik, członek MKO „Solidarność” w Kołobrzegu, współorganizator Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Fabryki Podzespołów Radiowych „Elwa” w Kołobrzegu.
3. Ciesielski Andrzej – artysta plastyk, założyciel niezależnej galerii „Na Plebanii”.
4. Dziarnowski Marian – ekonomista, wiceprezes Oddziału Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Koszalinie, członek Zarządu KIK w Koszalinie.
5. Gabriel Wojciech – profesor nauk rolniczych, pracownik naukowy Instytutu Ziemiaka w Boninie.
6. Górecki Zbysław – prawnik, były prezes Oddziału Związku Literatów Polskich, działacz Koszalińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego.
7. Górecka Janina – przedstawicielka Ekologicznego Komitetu Obywatelskiego „Czuwanie” w Darłowie.
8. Groszyk Tadeusz – inżynier elektronik, członek Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” węzła PKP w Szczecinku oraz MKZ w Szczecinku.
9. Janas Ryszard Adam – geodeta, członek prezydium ZR „Pobrzeże”.
10. Jęczkowski Leszek – inżynier budownictwa drogowego, przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w Koszalinie.
11. Kamiński Ryszard – inżynier mechanik, członek Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Zakładzie Zespołów Elektronicznych „Unitra-Unitech” w Białogardzie.
12. Kowalska Ewa – historyk sztuki, współorganizatorka Duszpasterstwa Środowisk Twórczych w Koszalinie.
13. Madej Jerzy – doc. dr hab. inż. budownictwa, dziekan Wydziału Inżynierii Ładowej i Sanitarnej w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Koszalinie.
14. Michalak Paweł – inżynier mechanik, przewodniczący ZR „Pobrzeże”.

15. Pawłowski Piotr – technik mechanik, członek MKO w Kołobrzegu, delegat na I Krajowy Zjazd „Solidarności”.
16. Pelcar Ryszard – socjolog, współpracownik redakcji tygodnika NSZZ „Solidarność” „Sierpień 80”.
17. Pietkiewicz Waldemar – inżynier budownictwa, przewodniczący grupy inicjatywnej Sybiraków Oddziału Koszalińskiego.
18. Piotrowski Jacek – inżynier leśnik, przewodniczący Komitetu organizacyjnego NSZZ „Solidarność” w Biurze Urządzania Lasów i Gospodarki Leśnej w Szczecinku, członek KIK w Szczecinku.
19. Romanowski Wiesław – socjolog, redaktor tygodnika „Sierpień 80”, członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego Oddział w Gdańsku.
20. Rybicki Wiesław – technik mechanik, przewodniczący Komisji ds. wznowienia legalnej działalności NSZZ „Solidarność” w Zakładach Maszyn i Urządzeń Technologicznych „Unitra” w Koszalinie – Koszalińskich Zakładach Elektronicznych „Kazel”.
21. Sak Franciszek – inżynier elektryk, członek ZR „Pobrzeże”, członek TZR „Pomorze Środkowe”.
22. Słowik Wojciech – inżynier mechanik, rzemieślnik.
23. Sokołowski Stanisław – doktor pedagogiki, wiceprezes KIK w Koszalinie.
24. Songajło Alojzy – inżynier budownictwa, zastępca Zarządu Oddziału Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, członek Komitetu Gospodarki Żywnościowej Rady Wojewódzkiej Naczelnej Organizacji Technicznej, członek KIK w Koszalinie .
25. Tabisz Roman – doktor inżynier elektronik, prezes KIK w Koszalinie.
26. Troiński Antoni – magister filozofii, prezes KIK w Szczecinku.
27. Uptas Wiesław – adwokat, współpracownik Komitetu Helsińskiego w Polsce.
28. Werner Edmund – profesor nauk rolniczych, pracownik naukowy Instytutu Ziemiaka w Boninie, członek KIK w Koszalinie.
29. Wujek Zygmunt – rzeźbiarz, członek KIK w Koszalinie.

Aneks nr 2.

Lista osób przyjętych w skład Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Koszalinie po 8 kwietnia 1989 r.

1. Bąk Zygmunt – delegat na I Krajowy Zjazd „Solidarności”, przewodniczący MKO w Świdwinie.
2. Cwojdzński Andrzej – dyrygent, kompozytor.
3. Hryckowian Jarosław – językoznawca, pracownik Ośrodka Szkolenia Nauczycieli w Koszalinie.
4. Jędryka Waldemar – rzemieślnik z Darłowa.
5. Kostuch Urszula – starszy sprzedawca, przewodnicząca Komitetu Założycielskiego „Solidarność” w Zakładach Unitra-Serwis.
6. Kowal Irena – rolniczka z Będzina, członek NSZZ „Solidarność” RI.
7. Kozłowski Donat – prawnik z Białogardu, zaangażowany w udzielanie wszechstronnej pomocy represjonowanym.
8. Kurzawa Ryszard – adwokat z Kołobrzegu.
9. Maćkowiak Jerzy – przewodniczący NZS przy WSI Koszalin.
10. Melnik Joanna – działaczka TZR Pomorze Środkowe.
11. Mikietyński Mirosław – lekarz Szpitala Wojewódzkiego w Koszalinie, przewodniczący MKO „Solidarność” w Koszalinie.
12. Senklewski Ryszard – przewodniczący Komitetu Założycielskiego „Solidarność” w Koszalińskich Zakładach Przemysłu Lniarskiego „Plytolen”, członek Zarządu TZR Pomorze Środkowe.
13. Soja Danuta – nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 9 w Koszalinie.
14. Ulidowski Czesław – kierowca, przewodniczący Komisji Założycielskiej „Solidarność” w MPK Koszalin.
15. Wiszniewski Andrzej – lekarz, długoletni ordynator Oddziału Szpitala Wojskowego w Koszalinie.
16. Wołyniec Tadeusz – wiceprzewodniczący TZR Pomorze Środkowe.

Bibliografia

Źródła:

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie
Dokumenty sprawy operacyjnej „Parawan” poświęconej operacyjnemu
zabezpieczeniu przez Wydział III WUSW w Koszalinie przebiegu kampanii
wyborczej w 1989 r.

Archiwum Państwowe w Koszalinie
Depozyty Bogusława Pałki, Klemensa Bielińskiego, Jerzego Madeja, Pawła
Michalaka oraz Tadeusza Wołyńca

Archiwum Senatu Rzeczypospolitej
Dokumenty dotyczące działalności WKO „S” w Koszalinie

Muzeum w Koszalinie
Plakaty wyborcze 1989

Literatura:

Borucki R., *Wybory 4 czerwca 1989 roku w województwie koszalińskim w świetle zasobu
Archiwum Państwowego w Koszalinie*, „Rocznik Koszaliński” 2009, nr 37.

Frydrysiak A., *Solidarność w województwie koszalińskim 1980–1989*, Koszalin 2006.

Kościelny R., Kubaj A., NSZZ „Solidarność” *Region Pobrzeże* [w:] NSZZ „Solidarność”
1980–1989, t. 3: *Polska Północna*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.